

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 1 december 2004

T 1588-01

KLAGANDE

MI

Ombud: advokaten AW

MOTPART

GH

Ombud: advokaten AN

SAKEN

Fordran

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätt, avd. 2, dom den 23 mars 2001 i mål T 9437-99

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att den som träffat avtal med annan om arbete som

skulle utföras åt denne för visst pris, vilket förutsatt att kvitto inte skulle lämnas och att intäkter inte skulle deklarerats, inte är berättigad att påfordra betalning för arbetet med högre skäligt belopp, när kvitto krävs för betalningen.

Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet i övrigt.

Med ändring av hovrättens dom i själva saken fastställer Högsta domstolen tingsrättens domslut, punkt 1.

Med ändring av hovrättens dom även beträffande rättegångskostnader befriar Högsta domstolen MI från skyldigheten att ersätta GH för hans rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten samt förpliktar GH att ersätta MI för hans rättegångskostnader vid tingsrätten med fyrtyotusen (40.000) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 22 november 1999, och i hovrätten med tjugosextusentvåhundraåttiotre (26.283) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 23 mars 2001, allt till dess betalning sker.

GH förpliktas att ersätta MI för hans rättegångskostnad i Högsta domstolen med sextontusenfemhundra (16.500) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

MI har yrkat att Högsta domstolen ogillar GHs talan. MI har vidare yrkat att Högsta domstolen befriar honom från skyldigheten att ersätta GHs rätte-

gångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt förpliktar GH att ersätta MIs rättegångskostnader i tingsrätten med 45.450 kr och i hovrätten med 26.283 kr.

GH har bestritt bifall till MIs yrkanden.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd rörande frågan huruvida någon som träffat avtal med annan om arbete som skulle utföras åt denne för visst pris, vilket förutsatt att kvitto inte skulle lämnas och att intäkter inte skulle deklarerats, är berättigad att påfordra betalning för arbetet med högre skäligt belopp, när kvitto krävs för betalningen, samt förklarat frågan om prövningstillstånd i målet i övrigt vilande.

DOMSKÄL

Vid avtal mellan två personer om att den ene skall utföra visst arbete för den andre har uppdragstagaren rätt till skälig ersättning i den mån visst pris inte följer av avtalet. I de fall som parterna överenskommit om ett pris som är lägre än vad som kan anses vara skälig ersättning kan detta bero på att uppdragstagaren utgått från vissa faktiska förutsättningar som för honom utgjort skäl att gå med på en lägre ersättning. Det kan förekomma att sådana förutsättningar tas in i avtalet som villkor för prissättningen. Även om så inte skett kan förutsättningen ha varit så väsentlig och synbar att den skall beaktas vid tillämpningen av avtalet. Om en förutsättning av det slag som nu berörts visar sig ha varit oriktig eller om den efter avtalets ingående brister kan uppdragstagaren ha rätt att med frångående av det avtalade priset erhålla högre ersättning för det utförda arbetet.

Den i Högsta domstolen dispenserade frågan avser i vad mån en rätt att för utfört arbete erhålla högre skälig ersättning istället för ett avtalat pris kan föreligga även i det fall en bristande förutsättning hänför sig till en uttrycklig eller underförstådd överenskommelse att fråga skulle vara om s.k. svartarbete i den mening att uppdragsgivaren inte skulle påfordra kvitto för arbetet och uppdragstagaren inte deklarerar för intäkten.

I NJA 2002 s. 322 framhöll Högsta domstolen bl.a. att det inte är möjligt för enskilda att med bindande verkan träffa avtal om hur det ekonomiska resultatet av ett avtal som de ingår skall deklarerats till skattemyndigheten. Den i den dispenserade frågan angivna förutsättningen att intäkterna inte skulle deklarerats har därför endast betydelse på så sätt att den begränsar prövningen till sådana fall där förutsättningen att kvitto inte skulle lämnas har sin bakgrund i uppdragstagarens avsikt att inte deklarerar intäkten.

Ett i ett sådant fall framställt anspråk på högre ersättning än den som avtalats när uppdragsgivaren begär kvitto innebär i realiteten ett anspråk på kompensation för att uppdragstagaren ansett sig förhindrad att genomföra ett planerat skatteundandragande. Ett sådant anspråk förtjänar inte rättsordningens stöd. En uppdragsgivares överträdelse av ett villkor eller en förutsättning för visst pris som syftar till att möjliggöra ett planerat skatteundandragande, kan således inte medföra att uppdragstagaren därigenom får rätt till en högre ersättning.

Följande kan tilläggas i fråga om konsumentförhållanden. En konsument har med stöd av 40 § konsumenttjänstlagen (1985:716) en tvingande rätt till en specificerad räkning för en tjänst utförd av en näringsidkare. Redan med hänsyn till denna rätt står klart att en begäran om kvitto inte berättigar näringsidkaren att frånga avtalat pris.

Högsta domstolen finner mot den angivna bakgrunden att den som träffat avtal med annan om arbete som skulle utföras åt denne för visst pris, vilket förutsatt att kvitto inte skulle lämnas och att intäkter inte skulle deklarerats, inte är berättigad att påfordra betalning för arbetet med högre skäligt belopp, när kvitto krävs för betalningen.

Vid denna bedömning av den dispenserade frågan skall prövningstillstånd lämnas i målet i övrigt.

GHs talan grundas på att det avtalade priset förutsatt att han skulle begå ett brott genom att inte deklarerat intäkten, och att han, när han såg sig tvingad att deklarerat intäkten på grund av MIs åtgärd att begära kvittering på gjorda betalningar, skall vara berättigad att erhålla ett högre pris. Som framgått ovan kan ett sådant anspråk inte vinna rättsordningens stöd. Det saknas under sådana förhållanden anledning att ta ställning till MIs invändning att parterna inte avtalat om ersättning enligt löpande räkning som GH påstått utan om visst fast pris.

GHs talan avser i grunden frågan om ersättning för visst utfört arbete. Hans talan bör därför inte avvisas utan ogillas (jfr NJA 2002 s. 322).

Med ändring av hovrättens domslut punkt 1 skall därför tingsrättens domslut punkt 1 fastställas.

Vid denna utgång skall GH svara för MIs rättegångskostnader. Eftersom MI inte överklagade tingsrättens dom är hans rätt till ersättning för rättegångskostnad i

tingsrätten begränsad till det av tingsrätten bestämda beloppet, 40.000 kr.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Svensson, Victor, Dahllöf,
Calissendorff (referent) och Widebeck
Föredragande revisionssekreterare: Thornefors